



Rapport om genomförandet av EU:s makroregionala strategier

2020/21:FPM18

Arbetsmarknadsdepartementet, Statsrådsberedningen

2020-10-27

Dokumentbeteckning

COM(2020) 578

Rapport från kommissionen till Europaparlamentet, Rådet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén samt Regionkommittén om genomförandet av EU:s makroregionala strategier

Sammanfattning

Enligt överenskommelsen med rådet har kommissionen sedan 2016 vartannat år offentliggjort en rapport om genomförandet av de fyra makroregionala strategierna. Den senaste rapporten är den tredje i ordningen, vilken omfattar perioden från mitten av 2018 till mitten av 2020.

Kommissionen redogör på ett övergripande sätt för framstegen i genomförandet av EU:s samtliga makroregionala strategier. EU har idag fyra makroregionala strategier: EU:s strategi för Östersjöregionen, Donauregionen, Adriatisk-joniska regionen och Alpregionen.

Rapporten belyser hur EU:s makroregionala strategier har förstärkt sammanhållningspolitikens samarbetsdimension, ökat EU:s territoriella samarbete och gradvis börjat tillämpas inom flera sektorspolitiska områden såsom forskning, klimat, infrastruktur och miljö. Rapporten belyser även hur de makroregionala strategierna kan utvecklas efter covid-19-krisen i syfte att säkra en hållbar, konkurrenskraftig och socialt inkluderande ekonomisk återhämtning. Därmed innehåller rapporten en bedömning av hur de makroregionala strategierna kan bidra till att infria EU:s nya prioriteringar för en grön, digital och resilient framtid.

Kommissionen efterlyser ett starkare nationellt ansvar för genomförandet och framhåller vikten av en effektiv styrning, ett tydligt resultatfokus och en allt närmare koppling till EU:s stödinstrument. I sitt meddelande riktar sig kommissionen till medlemsländer med frågor för vidare diskussion om

länken mellan EU:s makroregionala strategier och den framtida inriktningen av sammanhållningspolitiken och berörda nationella eller regionala stödprogram.

Regeringen delar i stort kommissionens bedömning men framhåller vikten av att kommissionen tar ett större ansvar för övervakning av resultat och strategisk samordning av EU:s makroregionala strategier.

1 Förslaget

1.1 Ärendets bakgrund

EU antog sin första makroregionala strategi, EU:s strategi för Östersjöregionen, under det svenska ordförandeskapet i Europeiska unionens råd hösten 2009. EU har därefter antagit ytterligare tre makroregionala strategier: EU:s strategi för Donauregionen år 2011, EU:s strategi för den adriatisk-joniska regionen år 2014 och EU:s strategi för Alpregionen år 2016. EU:s makroregionala strategier syftar till att förstärka EU:s politik och program för att möta vissa gemensamt identifierade gränsöverskridande utmaningar för regionerna i fråga. Europeiska kommissionen rapporterar vartannat år framstegen i genomförandet av EU:s makroregionala strategier. Denna rapport är den första som tagits fram gemensamt för samtliga EU:s fyra makroregionala strategier.

1.2 Förslagets innehåll

Meddelandet tjänar två syften, dels att utvärdera strategiernas genomförandenivå samt att visa på resultat, dels att lämna rekommendationer för den fortsatta utvecklingen EU:s makroregionala strategier i ljuset av den framtida sammanhållningspolitiken.

Kommissionen konstaterar att strategierna har lett till ett ökat intresse för territoriellt samarbete och sammanhållning, samt att de används allt mer som ett verktyg för att underlätta implementeringen av EU-politik och nationell politik inom regionerna. Kommissionen lyfter fram den territoriella dimensionen av EU:s makroregionala strategier och ser ett behov av att reflektera över hur strategierna kan bidra till EU:s territoriella sammanhållning i enlighet med artikel 174 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt. Makroregionala strategier förstärker sammanhållningspolitikens samsarbetsdimension och utgör en plattform för sektorsövergripande styrning som omfattar flera länder och flera nivåer, även med flera icke-EU medlemsstater. Under de rådande exceptionella omständigheterna till följd av covid-19-pandemin och den ekonomiska kris som pandemin förorsakar är samarbete mellan länder och regioner viktigare än någonsin.

EU:s makroregionala strategier har fortsatt att tillämpas inom flera sektorspolitiska områden såsom forskning, klimat och miljö. Strategierna har exempelvis lett till viktiga framsteg när det gäller vattenkvalitet, vilket är högst relevant för den europeiska gröna givens nyckelåtgärder. De makroregionala strategierna har bidragit till att förbättra vattenkvaliteten i Östersjön, Adriatiska havet och Joniska havet genom stärkt hantering av farliga ämnen. Strategier för smart specialisering har använts för att driva en mer effektiv innovationspolitik och interregionalt samarbete i nya värdekedjor över gränserna. De makroregionala strategierna stärker en hållbar blå ekonomi som är en central del i den europeiska gröna givens. Exempelvis bidrar EU:s strategi för Östersjöregionen till att stärka och vidga kunskap kring ”blå bioekonomi” genom plattformen ”Submariner Network”.

Nivån på integrationen av strategispecifika prioriteringar och mål i nationella och regionala program varierar bland strategierna, särskilt när det kommer till de som stöds av EU:s struktur- och investeringsfonder (ESI-fonder). Strategierna är inriktade på en optimal användning av befintliga finansiella källor såsom ESI-fonder, Horisont 2020, Cosme och Life för framtida finansiering. Samarbete mellan ESI-fondernas nationella/regionala program i olika länder är ett nytt koncept som kräver ändrade synsätt. Dessa program är i hög grad inåtriktade, trots att samarbete/samordning med program i den berörda makroregionen skulle kunna öka insatsernas ändamålsenlighet och verkan. En viktig prioritering är därför att öka medvetenheten om fördelarna med samarbete mellan länder och regioner. Flera initiativ pågår för att mobilisera ESI-fondernas program till stöd för strategiernas mål. Makroregionala processer och verksamheter har identifierats i samtliga makroregionala strategier. Nätverk för förvaltningsmyndigheterna för ESI-fondernas program håller exempelvis på att utvecklas eller stärkas för att underlätta finansiering och genomförande av transnationella program. För att ytterligare stärka detta arbete föreslår kommissionen bland annat att:

- låta de makroregionala strategiernas huvudansvariga delta i programmets övervakningskommittéer;
- förverkliga projektidéer genom (gemensam) utformning av förslag och urval av insatser/projekt som ska finansieras;
- anpassa innehållet och insatserna, exempelvis genom att utlysa tematiska eller specifika/riktade ansökningsomgångar.

För att nå resultat lyfter kommissionen fram behovet av en välfungerande styrningsstruktur. Översyner och ytterligare förbättringar av styrningen för samtliga makroregionala strategier är därför fortsatt relevant för att strategierna ska utvecklas i rätt riktning. Kommissionen belyser att samtliga makroregionala strategier har gjort framsteg, exempelvis har EU:s strategi för Östersjöregionen genomgått en grundläggande granskning av dess styrningsstruktur i och med revideringsprocessen av strategins handlingsplan.

Kommissionen pekar på att makroregionala strategier kan bli ett viktigt instrument i bidragandet till genomförandet av en hållbar, konkurrenskraftig och socialt inkluderande ekonomisk återhämtning post covid-19-krisen. Kommissionen understryker att detta bör omfatta strategiernas roll i genomförandet av den europeiska gröna given och den europeiska digitala strategin, som utgör hörnstenarna i EU:s tillväxtstrategi.

I sina slutsatser lyfter kommissionen fram de makroregionala strategiernas roll att genom ett samordnat sätt hjälpa involverade länder och regioner i hanteringen av den pågående ekonomiska- och humanitära utmaningen. Kommissionen påpekar att medlemsstaterna nu har ett unikt tillfälle att verka för att relevanta prioriteringar i de makroregionala strategierna tas med i EU:s nationella program för perioden 2021–2027 (ESI-fonderna, Eruf, IPA och NDICI). Detta är viktigt för att säkerställa ett samordnat genomförande av programmen och de makroregionala strategierna i makroregionerna.

Avslutningsvis lyfter kommissionen fram behovet av ett starkare politiskt ledarskap och engagemang för att de makroregionala strategierna ska kunna bidra på ett meningsfullt sätt till de deltagande ländernas långsiktiga ekonomiska återhämtning.

1.3 Gällande svenska regler och förslagets effekt på dessa

Förslaget har inte någon påverkan på svensk lagstiftning.

1.4 Budgetära konsekvenser / Konsekvensanalys

Förslaget är budgetneutralt.

2 Ståndpunkter

2.1 Preliminär svensk ståndpunkt

Regeringen välkomnar en diskussion om den fortsatta utvecklingen av EU:s makroregionala strategier. I takt med att allt fler regioner inom EU använder EU:s makroregionala strategier för att möta gemensamma och gränsöverskridande regionala utmaningar, blir det också viktigare med en enhetlig ansats och att en tydligare koppling upprättas till genomförandet av EU:s sammanhållningspolitik efter 2020. EU:s makroregionala strategier bör tas bättre tillvara som vägledning och prioritering i användningen av EU:s program för territoriellt samarbete. Regeringen delar kommissionens bedömning att de makroregionala strategierna har en viktig roll att spela i genomförandet av EU:s prioriteringar, såsom den europeiska gröna given, den europeiska digitala strategin etc. Regeringen delar även kommissionens bedömning om de makroregionala strategiernas möjlighet till bidragande i en hållbar, konkurrenskraftig och socialt inkluderande ekonomisk återhämtning post covid-19-krisen. Regeringen ser positivt på kommissionens uppmaning

gällande ett stärkt politiskt ledarskap och engagemang för samtliga makroregionala strategier. De tre principerna om 1) Inga nya EU-medel; 2) Inga nya EU-institutioner och 3) Ingen ny EU-lagstiftning, bör fortsatt värnas som grundläggande för makroregionalt samarbete i stort.

2.2 Medlemsstaternas ståndpunkter

Sammanlagt 19 medlemsländer omfattas idag av EU:s makroregionala strategier. Bland dessa bedöms det finnas ett intresse av att stärka kopplingen mellan EU:s makroregionala strategier och EU:s territoriella program och möjligen också som ett sätt att nå EU:s territoriella sammanhållning.

2.3 Institutionernas ståndpunkter

Europeiska kommissionen efterlyser ett starkare ledarskap från medlemsländernas sida. Europaparlamentet har varit drivande i att ta fram EU:s makroregionala strategier och kan förväntas stödja en utökad användning av samarbetsformatet.

2.4 Remissinstansernas ståndpunkter

Meddelandet har inte remitterats.

3 Förslagets förutsättningar

3.1 Rättslig grund och beslutsförfarande

Inte aktuellt då förslaget inte innehåller lagstiftningsförslag.

3.2 Subsidiaritets- och proportionalitetsprincipen

Inte aktuellt då förslaget inte innehåller lagstiftningsförslag.

4 Övrigt

4.1 Fortsatt behandling av ärendet

Beredning av förslaget inleddes i en vängrupp till EU-ordförandeskapet, den 23 oktober och beredningen väntas fortsätta i samma vängrupp den 16 november. Ordförandeskapet har som ambition att anta slutsatser i Allmänna rådet senast i december 2020.

4.2 Fackuttryck/termer

http://ec.europa.eu/regional_policy/en/policy/cooperation/macro-regional-strategies/

<http://www.balticsea-region-strategy.eu/>

<http://www.danube-region.eu/>

<http://www.adriatic-ionian.eu/>

<http://www.alpine-region.eu/>